

Міжнародні правові стандарти та зарубіжний законодавчий досвід деокупації

25 листопада 2019 року в Інституті законодавства Верховної Ради України відбулося експертне обговорення «Ефективне застосування міжнародних стандартів та закордонного досвіду деокупації, реінтеграції та постконфліктного врегулювання».

У заході взяли участь науковці Інституту, представники парламентських комітетів, Офісу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економіки та прогнозування НАН України, Офісу Координатора системи ООН в Україні, інші фахівці та експерти.

Основну увагу було приділено концептуальним особливостям законодавчого забезпечення постконфліктного врегулювання й проаналізовано накопичений у цій сфері зарубіжний та вітчизняний досвід. Учасники відзначили особливості застосування до питань постконфліктного врегулювання норм міжнародного гуманітарного права та міжнародних стандартів прав людини, відповідної практики Міжнародного Суду ООН, Міжнародного кримінального суду, Міжамериканського та Європейського судів з прав людини.

Обговорювалася ступінь міжнародної відповідальності держави за ситуацію на територіях, які вона не контролює, особливості співвідношення на цих територіях правомірного та не правового (окупаційного) нормативних порядків. Оцінювалася нинішня нормативна політика держави, що окупує, яка зводиться до намірів легітимації як спроби анексії Криму, так й існування квазідержавних утворень на Сході України та закріпленні максимального фактичного контролю РФ над усіма морськими просторами України.

Було акцентовано виключну важливість результатів нинішніх процесів, які тривають проти держави-агресора у Міжнародному Суді, Європейському суді з прав людини та утворених арбітражах з морського права, щодо подій на окупованих територіях. Адже ці рішення міжнародних судових установ не тільки підлягатимуть виконанню з боку держави-агресора, але мають стати для вітчизняного законодавця наріжним каменем, безперечним та фундаментальним підґрунтям юридичної оцінки щодо відповідних подій на окупованих територіях Сходу, у Криму та стосовно захоплених морських просторів України.

Було взято до уваги нинішні наміри та дії держави-агресора як з примушення України відмовитися від зазначених судових процесів, так і тиску на нашу державу у вимірі схвалення законів про амністію (перехідне правосуддя), про вибори на окупованому Сході та про режим окупованих територій у форматі, вигідному РФ. Відзначалося, що особливістю міждержавного конфлікту на території України, на відміну від ситуації в низці інших пострадянських країн, є не етнічний, а цивілізаційно-ціннісний характер причин, що зумовили як російську агресію, так і тимчасову окупацію територій України.

Також були критично оцінені нормативні спроби формування на окупованих територіях фактично невідконтрольних владі України спеціальних економічних зон, через які відбувається офшоризація вітчизняного бізнесу та забезпечується політико-правова підтримка економічних моделей, сформованих агресором на окупованих територіях.

Наголошувалося на можливості якісного застосування законодавства України про реінтеграцію територій Сходу та Криму виключно за умов їх деокупації. Водночас йшлося про невідкладну потребу схвалення такого законодавства, яке б наразі визначило майбутній порядок вирішення питань цивільного та майнового стану юридичних і фізичних осіб, їх відповідальності за власні дії в умовах нинішньої окупації територій.

За таких умов, констатує загальну важливість вірної оцінки законодавства з окупованих територій та постконфліктного врегулювання, схваленого в Азербайджані, Грузії, Ізраїлі, Молдові та Хорватії, відзначалася потреба належної оцінки правових механізмів, утворених з цих питань Федеративною Республікою Німеччини, Південною Кореєю та в рамках окремих територій Китаю, які мають демократичне врядування. При цьому критично оцінювалися застосовані в окремих демократичних державах механізми постконфліктного врегулювання шляхом реалізації прямого народовладдя, які в кінцевому результаті призвели до юридичного оформлення втрати цими державами власних територій.